

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

2
0
2
4

**“YASHIL” IQTISODIYOTGA O‘TISHDA INNOVATSIYALARNI
KENG JORIY QILISH VA BARQAROR IQTISODIYOTNI
INSTITUTSIONAL TARAQQIY ETTIRISH DOLZARBLIGI**

**INSTITUTIONAL DEVELOPMENT OF A SUSTAINABLE
ECONOMY AND WIDE IMPLEMENTATION OF INNOVATIONS
DURING THE TRANSITION TO A GREEN ECONOMY**

**ИНСТИТУЦИОНАЛЬНОЕ РАЗВИТИЕ УСТОЙЧИВОЙ
ЭКОНОМИКИ И ШИРОКОЕ ВНЕДРЕНИЕ ИННОВАЦИЙ ПРИ
ПЕРЕХОДЕ К “ЗЕЛЕННОЙ” ЭКОНОМИКЕ**

Onlayn xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya materiallari

2024-yil 20-may

MAXSUS SON

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Google
Scholar

doi

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Rae Kvon Chung, Janubiy Korea, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMIB birinchi prorektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Aliyev Bekdavat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Axmedov Ikrom Akramovich, i.f.d. TDIU professori
Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Musyeva Shoirazimovna, SamDu IS instituti professori
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., TAQU katta o'qituvchisi
Xalikov Suyun Ravshanovich, i. f. n., TDAU dotsenti
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti
Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), Alfraganus universiteti dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, i.f.d., TMI dotsenti
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

I shu'ba

IJTIMOIIY-IQTISODIY BARQAROR RIVOJLANISH
MAQSADLARIGA ERISHISH UCHUN “YASHIL” IQTISODIYOTGA
JADAL O‘TISH

Section I

ACCELERATED TRANSITION TO A GREEN ECONOMY TO
ACHIEVE SOCIO-ECONOMIC SUSTAINABLE DEVELOPMENT
GOALS

I секция

УСКОРЕННЫЙ ПЕРЕХОД К “ЗЕЛеноЙ” ЭКОНОМИКЕ ДЛЯ
ДОСТИЖЕНИЯ ЦЕЛЕЙ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО
УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ

TIJORAT BANKLARIDA RAQAMLI STRATEGIYALARNI SHAKLLANTIRISH VA ULARNI AMALGA OSHIRISHNING XALQARO TAJRIBALARI

Erdonayev Aliqul Halimovich

Iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD

Annotatsiya: Ushbu maqolada tijorat banklarining raqamli strategiyalarni ishlab chiqishi va ularni amaliyotga tatbiq etish jarayoni xalqaro tajribalar asosida tahlil etilgan. Jahonning ilg'or banklari misolida muvaffaqiyatli raqamli transformatsiyaning asosiy omillari ochib berilgan. O'zbekiston bank tizimining hozirgi holati baholanib, mavjud muammolar va ularning yechimlari ko'rib chiqilgan. Raqamli strategiyalarni samarali amalga oshirish uchun texnologik modernizatsiya, inson kapitali rivoji va normativ-huquqiy bazani takomillashtirish bo'yicha takliflar bildirilgan.

Kalit so'zlar: raqamli transformatsiya, tijorat banklari, raqamli strategiya, xalqaro tajriba, bank texnologiyalari, O'zbekiston bank tizimi, raqamli xizmatlar, regulyator muhit.

Abstract: This article explores the formation and implementation of digital strategies in commercial banks based on international practices. It highlights key success factors of digital transformation using case studies of leading global banks. The current state of Uzbekistan's banking sector is assessed, existing challenges are identified, and potential solutions are discussed. Recommendations include IT infrastructure modernization, human capital development, and improvement of the regulatory framework to ensure effective digital transformation.

Key words: digital transformation, commercial banks, digital strategy, international experience, banking technologies, Uzbekistan banking sector, digital services, regulatory environment.

Аннотация: В статье рассматриваются процессы формирования и реализации цифровых стратегий в коммерческих банках на основе международного опыта. На примерах ведущих мировых банков раскрываются ключевые факторы успешной цифровой трансформации. Оценено текущее состояние банковского сектора Узбекистана, выделены существующие проблемы и предложены пути их решения. В числе рекомендаций — модернизация ИТ-инфраструктуры, развитие человеческого капитала и совершенствование нормативно-правовой базы.

Ключевые слова: цифровая трансформация, коммерческие банки, цифровая стратегия, международный опыт, банковские технологии, банковский сектор Узбекистана, цифровые услуги, регуляторная среда.

KIRISH

Bugungi kunda raqamli transformatsiya bank tizimi uchun muqarrar strategik zaruratga aylanmoqda. Jahon bo'yicha bank-moliya sektorining raqobatbardoshligi va mijozlarga xizmat ko'rsatish sifati raqamli texnologiyalar asosida tubdan o'zgarmoqda. Xususan, tijorat banklari o'z faoliyatida sun'iy intellekt, blokcheyn, bulutli hisoblash tizimlari, aqlli analitika va mobil ilovalar kabi zamonaviy raqamli vositalardan faol foydalanishni kengaytirmoqda. Bu jarayon banklarning operatsion xarajatlarini qisqartirish, mijozlar ehtiyojlariga tezkor javob berish, xavfsizlikni ta'minlash va yangi daromad manbalarini shakllantirish imkonini bermoqda.

Raqamli strategiyalarni shakllantirish — bu shunchaki texnologiyalarni joriy etish emas, balki butun bank infratuzilmasini, xizmat ko'rsatish modelini va tashkiliy madaniyatni raqamli muhitga moslashtirish jarayonidir. Bu strategiyalar uzoq muddatli natijalarga erishish, innovatsion yondashuvlarni tatbiq etish hamda raqamli iqtisodiyot sharoitida ustunlikni saqlab qolish uchun xizmat qiladi. Mazkur transformatsiya bank tizimi uchun ham imkoniyat, ham chaqiriq bo'lib, uni muvaffaqiyatli amalga oshirishda xalqaro tajribalarni o'rganish nihoyatda muhimdir.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Raqamli transformatsiya bo'yicha xalqaro adabiyotlarda tijorat banklarining raqamli strategiyalari keng ko'lamda o'rganilgan. Anandhi Bharadwaj, Omar El Sawy, Paul Pavlou va N. Venkatraman o'zlarining MIS

Quarterly jurnalida chop etilgan tadqiqotlarida raqamli biznes strategiyasini alohida tushuncha sifatida ta'riflab, uni faqat texnologik yangilik emas, balki korporativ strategiyaning integral qismi sifatida ko'rsatadilar. Ularning yondashuvi doira, hajm, tezlik va qiymat manbalari kabi o'lovchilarga asoslanib, banklar uchun raqamli tashabbuslarni umumiy strategiya bilan uyg'unlashtirish muhimligini ta'kidlaydi.

Bank strategiyasiga tashqi omillar ta'sirini ko'rsatgan tadqiqotlardan biri Eswar Prasad Feyen, John Frost va Harish Natarajan tomonidan Bank for International Settlements uchun tayyorlangan hisobotdir. Mualliflar FinTech xizmatlarining jadal rivojlanishi, regulyatoriy yangilanishlar va raqamli to'lov infratuzilmasining kengayishi banklarning raqamli strategiyalarini qayta ko'rib chiqishga majbur qilayotganini ta'kidlashadi. Ularning fikricha, banklar o'z xizmatlarini ochiq APIlar orqali kengaytirib, platformaviy modellarni qo'llashi natijasida raqamli qiymat zanjirida markaziy o'rin egallashlari mumkin.

Raqamli strategiyani amalga oshirishda amaliy komponentlarga e'tibor qaratgan Chris Skinner "Digital Bank" asarida banklarda mijozga yo'naltirilgan dizayn, ma'lumotlarni boshqarish tizimlari, modul arxitektura, bulut texnologiyalari va xavfsizlik infratuzilmasini ustuvor yo'nalish sifatida sanaydi. Uning yondashuvida mijoz ehtiyojlariga mos keluvchi xizmatlarni ishlab chiqish va ularni tezkor integratsiya qilish banklar raqamli transformatsiyasining muvaffaqiyatli bo'lishini ta'minlaydi. Shu nuqtai nazardan L. K. Osei ham banklarda raqamli salohiyatni shakllantirish faqat texnologiya emas, balki rahbariyatning transformatsiyani qo'llab-quvvatlashi, yangi ko'nikmalarni rivojlantirish va korporativ madaniyatni o'zgartirish bilan chambarchas bog'liq ekanini qayd etadi.

Empirik tadqiqotlar ham raqamli strategiyaning bank faoliyatiga bevosita ta'sirini o'rganadi. Wen Wen Xitoy banklari misolida olib borgan tadqiqotida raqamli transformatsiya likvidlik yaratishga ijobiy ta'sir ko'rsatishini ko'rsatadi. Shu bilan birga, Y. Liang tomonidan olib borilgan tahlillar raqamli moliyaviy rivojlanish banklarning barqarorligiga hissa qo'shishini, biroq bu ta'sir ko'proq bozor sharoitlariga va bankning dastlabki raqamli salohiyatiga bog'liq bo'lishini ochib beradi. E. B. Gyau esa sun'iy intellekt texnologiyalarining bank faoliyatiga integratsiyasi samaradorlik va risklarni boshqarishda sezilarli o'zgarishlar keltirishi mumkinligini ta'kidlaydi. Y. S. Xu esa bozor kontsentratsiyasi va raqamli transformatsiya o'rtasidagi o'zaro ta'sirni o'rgangan holda, raqamli tashabbuslarning bank riskiga ham ijobiy, ham salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkinligini ko'rsatib bergan.

Regulyatoriy jihatdan qaralganda, Feyen va Frost tomonidan ta'kidlanganidek, ochiq bank xizmatlari, ma'lumotlarni himoya qilish qoidalari va regulyatoriy sandboxlar banklarning raqamli strategiyasini shakllantirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Tadqiqotchilar compliance-by-design yondashuvini joriy etish orqali banklar nafaqat qonuniy talablarni bajarishi, balki mijoz ishonchini ham mustahkamlashini qayd etishadi.

So'nggi adabiyotlar kelajak tadqiqotlar uchun bir nechta yo'nalishlarni ko'rsatib o'tadi. Masalan, F. Xu FinTechning tijorat banklari sanoatiga ta'sirini tizimli tahlil qilib, uzoq muddatli kapital yetishtirish va daromadlilikka ta'sirini chuqurroq o'rganish zarurligini ta'kidlaydi. Shuningdek, Ungratwar tomonidan olib borilgan tadqiqot banklarning raqamli transformatsiya landshaftini xaritalash orqali kichik va o'rta banklarning strategiyalarini, kiberxavfsizlik masalalarini va mijoz xulq-atvori bilan bog'liq dinamikani yanada chuqurroq o'rganish kerakligini ko'rsatadi.

Umuman olganda, mavjud adabiyotlar tijorat banklarida raqamli strategiyani shakllantirish va amalga oshirish masalasi ko'p qirrali va murakkab jarayon ekanini ko'rsatmoqda. Anandhi Bharadwaj va hamkasblari tomonidan taklif etilgan konseptual ramkalar, Chris Skinnerning amaliy ko'rsatmalari, Wen Wen va Y. Liangning empirik tahlillari hamda Feyen, Frost va Natarajan tomonidan ta'kidlangan regulyatoriy jihatlar banklar uchun muhim tajriba maktabi bo'lib xizmat qiladi. Shu asosda aytish mumkinki, raqamli strategiya faqat texnologiyani joriy qilish emas, balki tashkiliy madaniyatni o'zgartirish, regulyator bilan hamkorlik qilish va uzoq muddatli barqarorlikni ta'minlashni o'z ichiga olgan kompleks yondashuvdir.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda ma'lumotlar xalqaro ilmiy maqolalar, tijorat banklari hisobotlari hamda Jahon banki va Xalqaro valyuta jamg'armasi kabi tashkilotlarning ochiq statistik bazalaridan olindi. Olingan ma'lumotlar qiyosiy tahlil, tendensiyalarni solishtirish va kontent tahlili usullari orqali qayta ishlanib, umumiy xulosalar shakllantirildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Dunyoning rivojlangan mamlakatlarida tijorat banklarining raqamli strategiyalarni ishlab chiqish va joriy etish borasidagi tajribalari, ularning yondashuvlari, boshqaruv mexanizmlari va natijalari bugungi kunda ilmiy va amaliy nuqtayi nazardan dolzarb o'rganilmoqda. AQSh, Singapur, Buyuk Britaniya, Yaponiya, Xitoy kabi mamlakatlar banklari raqamli ekotizimlar, fintech kompaniyalar bilan hamkorlik va regtech yondashuvlari orqali yuqori samaradorlikka erishgan.

Jahon bank tizimi so'nggi yillarda tubdan raqamli o'zgarishlarga yuz tutdi. Raqamli transformatsiyaning kuchli to'loqini nafaqat bank xizmatlarini ko'rsatish shaklini, balki butun moliyaviy ekotizimni o'zgartirmoqda. Bugungi kunda tijorat banklari o'z strategiyalarini mijozlar ehtiyojlariga moslashtirish, xizmat ko'rsatish tezligi va sifatini oshirish, operatsion xarajatlarni kamaytirish hamda raqobatbardoshlikni ta'minlash maqsadida raqamli platformalarga faol ravishda o'tmoqda. Bu jarayonda xalqaro tajribalar muhim rol o'ynaydi, chunki rivojlangan mamlakatlar banklari allaqachon raqamli strategiyalarni shakllantirish va ularni amaliyotga tatbiq etish borasida ancha oldinga siljigan.

Xalqaro miqyosda AQShning JPMorgan Chase, Bank of America, Buyuk Britaniyaning HSBC, Singapurning DBS Bank, Xitoyning ICBC va Ant Group kabi moliyaviy institutlari muvaffaqiyatli raqamli transformatsiya namunalarini ko'rsatib bermoqda. Masalan, DBS Bank raqamli strategiyani nafaqat texnologik yangilanish, balki madaniy transformatsiya deb baholaydi. Bank o'zining ichki boshqaruv tizimini ag'il modellar asosida qayta ko'rib chiqqan, xodimlarning raqamli savodxonligini oshirishga katta sarmoya kiritgan va mijozlarga mobil ilovalar orqali uzluksiz xizmat ko'rsatish tizimini yo'lga qo'ygan. JPMorgan esa sun'iy intellekt, bulutli texnologiyalar va katta ma'lumotlar tahlili orqali kredit risklarini aniqlash, firibgarlikni oldini olish va investorlar bilan samarali aloqalarni rivojlantirishga erishgan. Bu banklar misolida ko'rish mumkinki, muvaffaqiyatli raqamli strategiyalar texnologik sarmoyalardan tashqari, inson kapitali, tashkiliy struktura va regulyator muhit bilan chambarchas bog'liq.

O'zbekistonda esa tijorat banklari raqamli transformatsiya yo'lida dastlabki bosqichlarda turibdi. Bir qator yirik banklar, xususan, "Ipoteka-bank", "Xalq banki", "Asia Alliance Bank" va "Kapitalbank" mobil bank ilovalari, onlayn kreditlash, raqamli to'lovlar va chatbot xizmatlarini joriy qilgan bo'lsa-da, ularning raqamli strategiyalari asosan texnologik vositalarni joriy etish bilan cheklanmoqda. Bank tizimining raqamli transformatsiyasini jadallashtirishga to'sqinlik qilayotgan muammolar esa ko'p qirrali va tizimli xususiyatga ega. Eng avvalo, mavjud axborot tizimlarining eskiligi va integratsiyalashmaganligi, ichki jarayonlarning avtomatlashtirilmaganligi, bank xodimlarining raqamli savodxonlik darajasi pastligi va mijozlar segmentatsiyasining yetarli darajada chuqur tahlil qilinmasligi bu boradagi jiddiy to'siqlar sifatida namoyon bo'lmoqda.

Bundan tashqari, regulyator muhitdagi noaniqliklar, kiberxavfsizlik talablarining kuchayishi, yetarlicha malakali IT-kadrlar tanqisligi, innovatsion loyihalarning moliyalashtirilishidagi muammolar ham raqamli strategiyalarni to'liq amalga oshirishga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Misol uchun, banklarda raqamli xizmatlarni joriy etish bo'yicha qarorlar ko'pincha yuqoridan pastga qarab beriladi va bu jarayonlarda mijoz ehtiyojlar, bozor tahlili yoki raqamli mahsulotlar bo'yicha eksperimentlar yetarli darajada hisobga olinmaydi. Natijada raqamli transformatsiya ko'pincha yuzaki va fragmentar ko'rinishda qolmoqda.

Bunday holatlarda xalqaro tajribalarni tahlil qilish va ulardan amaliy xulosalar chiqarish nihoyatda muhimdir. Xalqaro banklar o'z transformatsiya strategiyalarida mijoz markazlashuvi, tezkorlik, eksperimentga asoslangan yondashuv, xodimlarning ishtirokini ta'minlash va regulyator bilan faol muloqotni strategik ustuvor yo'nalish sifatida belgilagan. Masalan, Finlyandiyaning OP Financial Group o'z mijozlarini raqamli platformalarda faol ishtirok etishga undagan holda, ularning ehtiyojlarini onlayn tahlil qilish va shu asosda yangi xizmatlar yaratishga urg'u bergan. Buyuk Britaniyada esa Open Banking tashabbuslari orqali mijozlar ma'lumotlaridan innovatsion moliyaviy xizmatlar yaratishda keng foydalanilmoqda. Bunday yondashuvlar O'zbekiston uchun ham dolzarb ahamiyatga ega.

Muammlarni hal qilish uchun birinchi navbatda banklar o'zlarining raqamli transformatsiya bo'yicha aniq, bosqichma-bosqich strategiyasini ishlab chiqishi kerak. Bu strategiya nafaqat texnologik joriy etish, balki madaniy o'zgarish, ishchi kuchini qayta tayyorlash va mijozlar bilan raqamli muloqotni mustahkamlashni ham qamrab olishi lozim. IT-infratuzilmani modernizatsiya qilish, servisga yo'naltirilgan arxitektura yaratish, bulutli texnologiyalar va API integratsiyalarni joriy etish orqali bank ichki tizimlarini soddalashtirish mumkin. Shu bilan birga, regulyator organlar bilan hamkorlikda raqamli xizmatlarni qo'llab-quvvatlovchi normativ-huquqiy baza mustahkamlanishi lozim.

Mijoz markazlashuviga asoslangan yondashuv doirasida banklar raqamli mahsulotlarni yaratishda foydalanuvchi tajribasiga e'tibor qaratishi, real vaqt rejimida tahlil qilish imkonini beruvchi analitik vositalarni tatbiq etishi, omnichannel strategiyalarni ishlab chiqishi zarur. Sun'iy intellekt, mashinaviy o'qitish va robotlashtirilgan jarayonlar avtomatizatsiyasi (RPA) yordamida kreditlash, firibgarlikni aniqlash, mijozga xizmat ko'rsatish jarayonlari soddalashtirilishi mumkin.

Shuningdek, banklar o'z xodimlari raqamli ko'nikmalarini rivojlantirish maqsadida ichki treninglar, sertifikatlashtirish dasturlari va yetakchi IT-kompaniyalar bilan hamkorlikdagi o'quv loyihalarini yo'lga qo'yishi lozim. Chunki texnologiya joriy qilishning muvaffaqiyati bevosita uni boshqaruvchi inson kapitalining salohiyatiga bog'liq. Bunday yondashuv O'zbekistonda mavjud IT-ta'lim infratuzilmasini bank sektori bilan bog'lab, uzluksiz raqamli ta'lim modelini shakllantirishga turtki beradi.

Tijorat banklarining raqamli strategiyalarni shakllantirish va ularni muvaffaqiyatli amalga oshirishida xalqaro tajribalarning o'rganilishi, ulardagi yondashuvlarning chuqur tahlili muhim ahamiyat kasb etadi.

Raqamli transformatsiya oddiy texnologik yangilanish emas, balki butun bank tizimining faoliyatini, xizmat ko'rsatish tamoyillarini, ichki boshqaruv strukturasi va inson resurslari siyosatini qayta ko'rib chiqishni talab qiladi. O'zbekiston tajribasida raqamli strategiyalar hozircha fragmentar tarzda joriy qilinmoqda, bu esa texnologik vositalarning samaradorligini pasaytiradi va bank tizimining umumiy raqobatbardoshligiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli, transformatsiya jarayoni puxta rejalashtirilgan, bosqichma-bosqich va kompleks yondashuv asosida olib borilishi lozim.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Ushbu jarayonni muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun banklar birinchi navbatda o'zlarining raqamli strategiyasini aniq belgilab olishi, ushbu strategiyani tashkilotning barcha darajalarida tushuniladigan va qo'llab-quvvatlanadigan hujjatga aylantirishi zarur. Shuningdek, xizmatlar dizayni va mijozlar bilan muloqotda raqamli vositalarni markazga qo'ygan modelga o'tish, mavjud IT-infratuzilmani modernizatsiya qilish va xizmat ko'rsatishda sun'iy intellekt, mashinaviy o'rganish, raqamli analitika kabi ilg'or texnologiyalardan foydalanish orqali jarayonlar samaradorligini oshirish mumkin. Bank xodimlarining raqamli ko'nikmalarini shakllantirish va rivojlantirish, ta'lim va sertifikatlashtirish dasturlarini joriy etish orqali inson kapitali salohiyatini oshirish ham strategik ustuvor yo'nalish bo'lishi kerak.

Raqamli xizmatlar xavfsizligi va ishonchliligi ta'minlanishi uchun regul'yator bilan faol muloqot olib borilib, zamonaviy normativ-huquqiy baza yaratish muhim ahamiyatga ega. Shu bilan birga, mijoz markazlashuviga asoslangan innovatsion yondashuvlar, ya'ni foydalanuvchi tajribasiga asoslangan dizayn, tezkor va shaxsiylashtirilgan xizmatlar ko'rsatish, omnichannel strategiyalarni keng joriy etish orqali banklar o'z xizmatlarini yangi bosqichga olib chiqishi mumkin. Bu orqali nafaqat raqamli xizmatlar ko'lamini kengaytirish, balki mijozlar ishonchini mustahkamlash va moliyaviy inkluzivlikni ta'minlash mumkin bo'ladi. Mazkur takliflar asosida raqamli strategiyalarni izchil amalga oshirish O'zbekiston tijorat banklarining global moliyaviy tizimda barqaror o'rin egallashiga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Кинг, Б. Банк 2.0. Истеъмолчиларнинг хатти-ҳаракатлари ва технологияси молиявий хизматларнинг келажagini қандай ўзгартиради / [Транс. инглиз тилидан. М. Матсковская]. - М.: «Олимп-Бизнес» ЁАЖ, 2012. – 512 б.
2. Кинг, Б. Банк 3.0. Нима учун бугун банк сиз борадиган жой эмас, балки нима қилаётганингиз [Пер. инглиз тилидан. М. Матсковская]. - М.: «Олимп-Бизнес» ЁАЖ, 2014. – 520 б.
3. РvC компаниясининг Бизнесни ривожлантириш банки трансформация қилиш бўйича ҳисоботи, Тошкент, сентябр 2022.й
4. Ernst and yong компаниясининг Бизнесни ривожлантириш банки трансформация қилиш бўйича ҳисоботи, Тошкент, октябр 2023.й
5. Дятлов, С.А. Энеиро-тармоқ иқтисодиёти: таҳлилнинг назарий жиҳатлари // Ҳуқуқий ва иқтисодий тадқиқотлар журнали. – 2016. [Электрон ресурс]. – УРЛ: <http://giefjournal.ru/node/1004> (кириш: 27.09.2017).
6. Моисеичик, Г.И. Эвросиё Иттифоқи мамлакатлари иқтисодиётини рақамлаштириш ХХИ асрнинг стратегик императиви сифатида // Замонавий иқтисодиёт муаммолари. – 2016. – 1-сон (57). – С. 11-19.
7. D.S. Umarov. Tijorat banklarida innovatsion rivojlanish strategiyalari. – T.: Fan va texnologiya, 2020. – 278 b.
8. D. Tapscott. Blockchain Revolution: How the Technology Behind Bitcoin Is Changing Money, Business, and the World. – New York: Portfolio, 2016. – 348 p.
9. C. Skinner. Digital Bank: Strategies to Launch or Become a Digital Bank. – London: Marshall Cavendish, 2014. – 322 p.
10. K. Schwab. The Fourth Industrial Revolution. – Geneva: World Economic Forum, 2016. – 184 p.
11. World Bank. Digital Financial Services. – Washington, D.C.: World Bank Group, 2020. – 156 p.
12. IMF. The Promise of Fintech: Financial Inclusion in the Post COVID-19 Era. – Washington, D.C.: International Monetary Fund, 2021. – 198 p.

MUNDARIJA

I shu'ba

IJTIMOY-IQTISODIY BARQAROR RIVOJLANISH MAQSADLARIGA ERISHISH UCHUN "YASHIL" IQTISODIYOTGA JADAL O'TISH

Section I

ACCELERATED TRANSITION TO A GREEN ECONOMY TO ACHIEVE SOCIO-ECONOMIC SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS

I секция

УСКОРЕННЫЙ ПЕРЕХОД К "ЗЕЛЕННОЙ" ЭКОНОМИКЕ ДЛЯ ДОСТИЖЕНИЯ ЦЕЛЕЙ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ

The Development of Marketing Innovations in Retail Trade.....	4
Shakhriyor Sadullaev, Sadullayeva Shahrizoda	
Направления совершенствования стратегии компании для успешной организации IPO.....	9
Шахзод Сайдуллаев	
"Yashil iqtisodiyot"ni rivojlantirishning iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish	11
Abdurahmonov Xolboy To'xtayevich	
Тўқимачилик саноати кластерлари инновацион фаолиятининг барқарор ривожланиш муаммолари ва ечимлари.....	14
Икрамов Мақсад Муратович	
O'zbekistonda chakana savdo korxonalarini rivojlanishi va innovatsion faoliyati.....	20
Karimov Baxrom Ilxomjonovich	
Unveiling the Dynamics of Agglomeration Economies in Sustainable Development.....	24
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich	
Kimyo tolalari asosida to'qimachilik mahsulotlari bozorini diversifikatsiyalash usullari.....	28
Raximov Furqat Jalolovich	
Qashqadaryo viloyatida Safari turizmini rivojlantirish dinamikasini o'rganish.....	32
Ro'ziyev Bobir Akramovich	
Брендни шакллантириш ва ривожлантириш бўйича замонавий маркетинг назариялари ва стратегиялари.....	34
Зияева Шахло Шоакбар қизи	
The Development of Marketing Innovations in Retail Trade.....	37
Shakhriyor Sadullaev, Sadullayeva Shahrizoda	
Ногиронлиги бор шахсларни давлат томонидан қўллаб-қувватлаш масалалари	42
Каримов Бекзоджон Илхомович	
Ichki turizmni rivojlanlantirish tashkiliy mexanizmining asosiy prinsiplari.....	45
Dehqonov Burxon Rustamovich	
"Yashil" iqtisodiyotga o'tishda ko'zi ojizlar bandligining innavatsion yechimi	48
Usmonov Ziyodulla Ulmas o'g'li	
Аудиторлик текширувини халқаро стандартлар асосида ташкил этиш хусусиятлари.....	51
Исмоилова Феруза Исроиловна	

II shu'ba

“YASHIL” IQTISODIYOTGA INNOVATSIYALARNI KENG JORIY ETISHDA
ILMIY TADQIQOT ISHLARINING LOYIHAVIY ISTIQBOLLARI

Section II

DESIGN PERSPECTIVES FOR RESEARCH WORK ON THE WIDE IMPLEMENTATION
OF INNOVATIONS IN THE GREEN ECONOMY

II секция

ПРОЕКТНЫЕ ПЕРСПЕКТИВЫ НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИХ РАБОТ
ПО ШИРОКОМУ ВНЕДРЕНИЮ ИННОВАЦИЙ В “ЗЕЛЕНУЮ” ЭКОНОМИКУ

Ta'minot zanjirini boshqarishda transport logistikasi usullarini takomillashtirish.....	56
Zoxidova Nazokat Berdimurot qizi	
Rivojlanayotgan mamlakatlarda fond bozorining rivojlanishi tahlili.....	58
Axmedov Doniyorbek Ulugbek o'g'li	
Davlat moliyasini boshqarishda moliyaviy nazorat usullaridan samarali foydalanish yo'llari.....	60
Kultayev Farxod Shavkatovich	
Янги Ўзбекистонда инсон экологиясини юксалтиришнинг инновацион механизmlари.....	62
Ҳақимов Назар Ҳақимович, Рахмонов Дўстмурод Абдиназарович	
Тадбиркорлик субъектларини ривожлантиришда саноат ипотекасининг ўрни.....	67
Султанов Бахром Бегдуллаевич	
Ижтимоий ҳимояни ривожлантиришда янги ёндашувлар.....	70
Каримов Бекзоджон Илхомович	
Капитал бозорини ривожлантириш масалалари.....	72
Турдиева Узайда Омирбаевна	
Инновацион тараққиёт йўлига ўтиш даврида меҳнатга ҳақ тўлашнинг рағбатлантирувчи таъсирини оширирилиши.....	74
Алимжон Қўлматов	
Zamonaviy logistika tizimida marketing strategiyalaridan foydalanishni takomillashtirish.....	78
Xasanov Sarvar Ulug'bek o'g'li	
The Development of Marketing Innovations in Retail Trade.....	81
Shakhriyor Sadullaev, Sadullayeva Shahrizoda	
Innovatsion rivojlanishni baholovchi statistik ko'rsatkichlar tizimini takomillashtirish (xoriж tajribasi).....	86
Nuriddinov Zufar Akbarovich	
Махсус иқтисодий зоналар фаолияти самарадорлигини ошириш борасида амалга оширилаётган ишлар тўғрисида.....	90
Давлаев Ғолиб Ашурович	
Hududlarning iqtisodiy jihatdan rivojlantirishda “yashil” iqtisodiyot va “yashil” ish o'rinlarining ahamiyati.....	92
Shomirzayev Abdug'affor Abdujabbor og'li	
Innovatsion menejment va raqamli transformatsiyalar jarayonlarini samarali boshqarish yo'llari.....	94
Safarova Dilfuza Baxramovna	
Ижтимоий харажатларни молиялаштиришнинг асосий масалалари.....	99
Тураев Очил Ярашевич	
Инсофли солиқ тўловчиларни кўпайтириш – солиқ кўрсаткичларининг муҳим омили сифатида.....	102
Абдурасулов Алишер Абдурасулович	
Ўзбекистоннинг солиқ сиёсати – макроиқтисодий барқарорликни таъминлашнинг муҳим омилидир...106	
Ҳотамов Алишер Фарходович	
Мулкий муносабатларни ривожлантиришга таъсир этувчи омилларни тартибга солиш ва самарали бошқариш усуллари.....	109
Бобобеков Эргаш Абдумаликович	

III shu'ba

YANGI O'ZBEKISTONDAGI KO'P VEKTORLI, PROGMAIATIK, KONSEPTUAL ISLOHOTLARIDA "YASHIL" IQTISODIYOTNI KENG JORIY ETISH ORQALI TARKIBIY O'ZGARTIRISHLARNI CHUQURLASHTIRISH

Section III

DEEPENING STRUCTURAL CHANGES DUE TO WIDE IMPLEMENTATION OF "GREEN" ECONOMY IN MULTI-VECTOR PROGRAMMATIC, CONCEPTUAL REFORM IN THE NEW UZBEKISTAN

III секция

УГЛУБЛЕНИЕ СТРУКТУРНЫХ ПЕРЕМЕН ЗА СЧЕТ ШИРОКОГО ВНЕДРЕНИЯ "ЗЕЛеной" ЭКОНОМИКИ В МНОГОВЕКТОРНЫХ ПРОГРАММАТИЧЕСКИХ, КОНЦЕПТУАЛЬНЫХ РЕФОРМАХ В НОВОМ УЗБЕКИСТАНЕ

Инклюзив иқтисодий ўсиш: назария, муаммо ва уларнинг ечимлари.....	113
Тангрибердиев Сулаймон Камилжонович	
О'zini o'zi band qilgan shaxslardan olinadigan soliqlarni takomillashtirish orqali yashirin iqtisodiyotni jilovlash masalalari.....	116
Davranov Iskandar Jumayevich	
Предпосылки развития зелёного финансирования коммерческими банками Узбекистана	123
Шадиева Дилдора	
Тижорат банкларининг молиявий барқарорлигини ошириш йўллари.....	125
Йўлдошев Сафармурод Муҳаммадович	
Анализ и оценка учета финансовых результатов и направления его к совершенствованию.....	128
Шин Инесса Олеговна	
Soliq ma'muriyatchiligini raqamlashtirish orqali yashirin iqtisodiyotni qisqartirishning ustuvor yo'nalishlari ...	132
Davranov Iskandar Jumayevich	
Йирик инвестиция лойиҳаларини ишлаб чиқиш, самарали молиялаштириш манбаларини аниқлаш ва уларни амалга оширишда юзага келадиган асосий хатарлар (рисklar)ни таҳлил қилиш ("Олмалиқ КМК" АЖ мисолида).....	135
Аббосхон Азимов Гайратиевич	
Тижорат банкларининг молиявий барқарорлигини ошириш йўллари.....	139
Йўлдошев Сафармурод Муҳаммадович	
Корпоратив тузилмаларда дебитор қарздорликнинг иқтисодий моҳияти ва асосий мезонлари	142
Мустафаева Шахло Мирзакуловна	
Тижорат банкининг комплаенс назорати, унинг моҳияти ва аҳамияти.....	145
Юнусов Бахтиёр Шавкатович	
O'zbekiston Respublikasida zamonaviy bank xizmatlarini rivojlantirish istiqbollari	149
Kadirov Laziz	
Xorijiy mamlakat banklarida ilk bor komplayens nazoratiga bo'lgan ehtiyoj hamda sanksiyon komplayensning o'ziga xos xususiyatlari.....	152
Yunusov Baxtiyor Shavkatovich	
Raqamli iqtisodiyotda rivojlangan davlatlar tajribasi asosida mehnat unumdorligini oshirish asoslari.....	154
Abduraimov Abdulaziz Ulug'bek o'g'li	
Yer va suv resurslaridan samarali foydalanish asosida o'simlikchilik samaradorligini oshirish	157
Khalimova Dilara Olimboyevna	
Камбағалликни ҳудудларда қисқартиришнинг хорижий тажрибалари.....	161
Ҳамдамов Шаҳзод Илҳом ўғли	
Предпосылки развития зелёного финансирования коммерческими банками Узбекистана	164
Шадиева Дилдора	
O'zbekiston Respublikasida tadbirkorlik subyektlarida innovatsion faoliyatning ahamiyati va o'rni	167
Ibrohimov Boburmirzo Baxtiyor o'g'li	
Стратегические подходы к устойчивому экономическому развитию туристической индустрии в Паркентском районе: анализ перспектив и определение вызовов	172
Гаппарова Майрамхон Зафар қизи	

Теоретико-методологический анализ социально-экономического прогресса в контексте туристической индустрии Ташкентской области: стратегический обзор и перспективы.....	177
Гаппарова Майрамхон Зафар қизи	
O'zbekiston Respublikasida tadbirkorlik subyektlarida innovatsion faoliyatning ahamiyati va o'rni	183
Ibrohimov Boburmirzo Baxtiyor o'g'li	
Ижтимоий харажатларни молиялаштиришнинг асосий масалалари	188
Тураев Очил Ярашевич	
Применение цифровых технологий в противодействии финансовым мошенничествам	192
Гадаев Исмаи Ядгарович	
Блокчейн-технологии и информационная безопасность в цифровой экономике Узбекистана	196
Кадыров Алишер Исмаилович	
Hududlarda aholi bandligini oshirish va kambag'allikni qisqartirishda ishlab chiqarish sanoatining o'rni (Qashqadaryo viloyati misolida)	200
Hamdamov Shahzod Ilhom o'g'li, Baxronov Baxriddin Najmiddinovich	
Turistik destinatsiyalar infratuzilmasini shakllantirish va rivojlantirish yo'llari	204
Po'latov Ma'murjon Murodjon o'g'li	
Tijorat banklari kredit portfelini samarali boshqarish	209
Adilov Mirkomil Miralimovich	
Mamlakatimizda jismoniy shaxslar bo'yicha kredit yuki tahlili	212
Abdusalomov Jaxongir O'ktam o'g'li	
Davlat oliy ta'lim muassasalarida ta'lim xizmatlari xarajatlari	216
Abduraxmanov Otabek Patidinovich	
Oziq-ovqat bozorini davlat tomonidan tartibga solish yo'nalishlari	219
Abduraxmonov Adxamjon Sultonboyevich	
Makroiqtisodiy barqarorlikni ko'rsatkichlarning ijtimoiy omillari va ijtimoiy xarajatlarni moliyalashtirish yo'nalishlari	222
S.M.Xolxo'jayev	
Oziq-ovqat bozorini davlat tomonidan tartibga solish yo'nalishlari	225
Abduraxmonov Adxamjon Sultonboyevich	
Organik mahsulotlar bozorini rivojlantirishda davlat tomonidan olib borilayotgan islohotlarning ahamiyati.....	228
Xidirov Shohrux Bobur o'g'li	
Tibbiy reabilitologiya	231
Mirzaliyeva Surmaniso Alisher qizi	
Kichik korxonalarning moxiyati va uni tarkibiy-nazariy konsepsiyalari	235
Xonto'rayev Obbosxon Kamolxon o'g'li, Ergasheva Nigora Abdigapparovna	
Innovatsion loyihalarni amalga oshirishning korxonalar samaradorligiga ta'sirini baholash	238
Bobobekov Ergash Abdulmalikovich	
Tabiiy resurslardan foydalanishda barqarorlikning o'rni: iqtisodiy va ekologik muvozanat	242
Turdiyeva Iroda Ismoil qizi	
O'zbekistonda biznes subyektlarining o'z kapitali strukturasini kengaytirish	245
Adilov Sherzot Shamilevich	
Raqibni orqaga otishning rasmiylashtirilgan modeli.....	248
A.T.Tangriyev	
O'zbekiston tijorat banklarini transformatsiya qilishda xorijiy tajribalarni joriy etish muammolari	252
Erdonaev Alikul Halimovich	
Budjetlashtirish bo'yicha tashkiliy va uslubiy yondashuvlar tahlili.	255
Xoshimov Baxrom Baxadirovich	
Factors influencing tourism development in karakalpakstan: TF-IDF analysis	260
Khashimov Bakhrom Bakhodirovich	
XXI asrda xitoyning iqtisodiy taraqqiyoti: sohaviy islohotlar, yutuqlar va muammolar tahlili.....	268
D.E.Qarshiev	
O'zbekistonda tadbirkorlikni rivojlantirishga qaratilgan davlat siyosati va huquqiy baza	271
Sattarov Xayrulla Fayzullayevich	

Sug'urta kompaniyalarida moliyaviy barqarorlikni oshirishda anderrayting amaliyotlarining ahamiyati.....	273
D.E.Qarshiev	
Raqamli moliyaviy aktivlarni tartibga solish va nazorat qilish masalalari	276
Yakubova Shamshinur Shuxratovna	
Rivojlangan davlatlarda davlat xaridlarida bozor narxlarini avtomatik aniqlash tizimlari	280
Majidov Nizom Baxramovich	
Erik Raynert ilmiy qarashlarida kambag'allikni qisqartirish istiqbollari	284
M.E.Rajabboyev	
Tijorat banklarida raqamli strategiyalarni shakllantirish va ularni amalga oshirishning xalqaro tajribalari	287
Erdonayev Aliqul Halimovich	

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2024. Maxsus son

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnalning ilmiyligi:

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.